

Bortom minnena

Examensrapport

Klara Espmark

Kandidatprogrammet i textil konst

Högskolan för Design och Konsthantverk

2013

Examinator: Kari Steihaug

Opponent: Britt Ignell Karlbrand

Handledare: Annika Ekdahl

*Var går gränsen mellan mina minnen och någon annans?
Jag har fotografier som visar händelser som jag inte har upplevt,
minnen som tillhör någon annan. Jag transformerar dem med nål
och tråd, genom mina händer. Jag knyter mina egna upplevelser
till dem.*

Är de mina minnen nu?

Eller är de dina?

*Du kanske vet något om vad som händer utanför bilden, något som
jag inte vet.*

*Du kanske minns vem som bodde i huset eller vem som fick blom-
man i flickans hand. Du kanske vet varför han hade tagit på sig sina
finaste kläder just den dagen. Du kanske minns om hon frös i sin
nya kappa, och om hon skrattade.*

Innehåll

Inledning

Bakgrund.....	6
Frågeställningar.....	8
Boken.....	9
Det lögnaktiga minnet.....	10
Fotografierna.....	12

Arbetsprocess

Metod.....	18
Teckningarna.....	19
Broderierna.....	24
Rama in.....	31

Reflektion

Att omvandla minnen.....	43
Botten i mig, i andra.....	44
<i>Jag tror på den ensamma människan</i>	45
Osäkerhet och förväntan.....	46
Att kunna byta fokus.....	48

Resultat	50
-----------------------	----

Källförteckning.....	53
----------------------	----

Inledning

Bakgrund

I mitt examensarbete ville jag fortsätta att fördjupa mig i de ämnen som jag ofta återkommer till i min konst. Jag intresserar mig för frågor som kretsar kring minnen, identitet, tillhörighet och historia och använder mig av personliga erfarenheter för att fundera kring dessa ämnen. I mina verk utforskar jag gränsen mellan det personliga och det allmängiltiga.

Jag lockas av det halvt dolda, det som man bara anar, och jag försöker hitta en balans mellan vad som ska visas och vad som ska döljas.

Jag använder mig ofta av tråd, stygn och fotografi i mitt arbete. Den senaste tiden har jag gjort textila bilder och har då ofta haft fotografier som utgångspunkt i arbetet. Jag fascinerar av hur fotografiet fryser tiden, men samtidigt kan laddas med subjektiva betydelser.

Jag såg fram emot examensarbetet som en period av fördjupning och koncentration och jag ville att det skulle bli en naturlig fortsättning och utveckling av de arbeten som jag hade gjort under hösten. Det fanns fortfarande mycket att utforska i de tankar som hade uppstått i dessa tidigare arbeten, så jag bestämde mig för att låta mig själv vara kvar i det och se vad jag kunde hitta. Samtidigt ville jag ge mig ut på osäker mark och utmana mig själv. Det kändes viktigt att hitta en balans mellan trygghet och osäkerhet för att jag skulle kunna få ut så mycket som möjligt av den här perioden.

Inför arbetet rörde sig mina funderingar kring minnen, och det var dessa tankar som kom att bli ingången i mitt arbete.

Jag tänkte på fiktiva minnen och på verkliga minnen. På hur tiden och senare upplevelser skapar förskjutningar i en minnesbild, hur man fyller i luckor i minnet och hur man kan skapa minnen av händelser som man kanske inte ens har upplevt.

Jag funderade också mycket på andra människors minnen och på hur dessa påverkar mig.

Jag är uppvuxen med mängder av historier som kretsar kring min släkt och de miljöer som är kopplade till den. Dessa historier, som ju är andra människors minnesbilder som har förts vidare till mig, har i hög grad bidragit till att forma min identitet och syn på världen. De här historierna har blivit myter, sprungna ur verkligheten, men omvandlade av tid och upprepat berättande. Genom myterna kan jag närma mig min historia, men just för att de är myter finns det alltid ett avstånd som jag inte kan överbrygga. Jag kan aldrig vara säker på vad som är sanning och vad som är tillförd betydelse, men kanske var detta en av orsakerna till att jag lockades att fördjupa mig i detta ämne.

Frågeställningar

-Kan det vara så att människor som jag aldrig har träffat och som är döda sedan länge ändå kan ha en indirekt påverkan på mitt liv genom de historier som berättas om dem?

Kan någon annans minnen bli så införlivade i min livshistoria att de bli mina?

Var går gränsen mellan mina minnen och någon annans?

-Ibland hittar man på ett minne, inbillar sig upplevelser. Vilken betydelse har dessa fiktiva minnen? Vad fyller de för funktion?

-Vad händer om jag går in i en historia och medvetet skapar nya sammanhang och vinklar berättelsen efter mina egna önskningar? Kan den fortfarande på något sätt vara sann?

I min projektbeskrivning funderade jag även på om jag ville arbeta rumsligt, något som jag hade haft lust med ett tag. Kanske ville jag skapa en installation av tråd och bild? Hur stor plats kan en tråd ta i ett rum?

Boken

Jag blev rekommenderad att läsa Kjell Espmarks bok *Minnena ljuger* i ett tidigt stadie i examensarbetet, då jag just hade börjat formulera vilka tankar det var jag ville arbeta kring.

Kjell Espmark är en ganska avlägsen släkting till mig som jag, mig veterligen, aldrig har träffat. Det visade sig dock att han i denna bok gav uttryck för många tankar som relaterade starkt till de frågor som jag funderade över inför mitt examnesarbete.

I boken skriver Kjell Espmark om ett antal minnesbilder ur sitt liv. Men som titeln antyder hävdar han inte att hans minnen har någon objektiv sanning att berätta. Han analyserar sina minnen för att försöka förstå hur han utifrån senare erfarenheter har tolkat dem och laddat dem med betydelser som de ursprungliga händelserna inte hade.

Jag blev intresserad av detta samband mellan oss, att vi ställde oss själva liknande frågor, fast på väldigt olika sätt. Boken hjälpte mig att hitta en ingång i arbetet och att ytterligare förstå vad det var för tankar jag ville komma åt.

Det lögnaktiga minnet

Minnena ljuger inleds med att författaren beskriver sitt första minne. Han är ett par år gammal och sitter på sin mors arm och tillsammans betraktar de en eldsvåda i ett grannhus. Men Kjell Espmark påpekar att det är något fel med minnesbilden. Han ser nämligen sig själv och sin mor utifrån. Det framkommer senare i boken att det här minnet är konstruerat utifrån en filmsekvens som visar den här scenen just så som Kjell Espmark trodde sig minnas den.

När jag började fundera kring temat för mitt examensarbete återkom jag till en minnesbild som jag på liknande vis hade konstruerat. Jag trodde länge att jag mindes en scen från min fars 60-årsdag, men jag borde ha varit för ung för att ha ett tydligt minne från den dagen. Jag har en gammal pappa, så när han fyllde 60 år var jag bara 2 år gammal.

Förklaringen kom när jag hittade ett fotografi som visade min far från den dagen, precis så som jag trodde mig minnas honom. Jag hade alltså sett fotografiet någon gång, glömt bort det, men lagrat bilden i något skrymsle av mitt medvetande och omvandlat den till ett minne.

Man kan spekulera i varför mitt undermedvetna har bevarat just den här bilden och velat göra om den till ett minne. Det är nog en fråga för en psykoanalytiker snarare än för en examensrapport, men det är intressant att fundera kring varför man skapar dessa falska minnesbilder. Kan man ens kalla dem falska? Kanske finns det en sanning där som berättar mer än man först tror.

Ibland är det kanske viktigare att minnas det vi behöver minnas, än det som faktiskt har inträffat. Kanske har ett minne av en lycklig far betydelse för mig, även om det inte är baserat på en verklig upplevelse. Kanske behöver Kjell skapa sig den där bilden av sig själv i sin mors trygga famn, för att det i verkligheten inte fanns så många liknande tillfällen att minnas.

“Det intressanta är på vilket sätt ett minne ljuger - och varför. Kanske rymmer själva lögnen en sanning mer väsentlig än den tillfälliga scenen. Kanske är det den tillförda innebörden som ger minnet dess styrka.”

(Espmark, s.5)

Fotografierna

Inför arbetet hade jag samlat på mig foton som jag ville använda på något sätt. Vissa bilder är gamla, från tidigt 1900-tal, medan de yngsta är från 1900-talets senare årtionden.

Motiven är personer eller platser som har något slags koppling till min släkt på min fars sida. Jag återkommer gång på gång till denna (min) familj i min konst. Det finns nog olika anledningar till detta, men det bottnar i en känsla av främlingskap inför den här delen av familjen, samtidigt som den i hög grad har format min identitet. Runt dessa personer och platser finns dessutom mängder av berättelser, vilket har bidragit till att mytologisera dem på ett sätt som på samma gång skapar närhet och distans. Genom detta något ambivalenta förhållande kan jag kanalisera många frågor som jag är intresserad av att ställa i min konst.

Jag vet inte riktigt var mitt intresse för fotografiet kommer ifrån. Jag funderar på om jag lockas av det utsnitt i tiden som ett fotografi utgör. Något har hänt före och något kommer att hända efter det korta ögonblick som fastnade i kameran, men det får jag inte bli delaktig i. Det gör att jag själv kan forma en historia kring bilden. Kameran är helt objektiv. Den bara dokumenterar en händelse precis som den är. Men jag kan tolka. Kanske finns det något i dubbelheten där som lockar mig.

Jag hittar ofta inspiration hos konstnärer som jobbar med foto. Maria Miesenbergers fotoserie Sverige/Schweden, där hon har gjort gestalterna på sina familjebilder till svarta siluetter, har följt

mig i tankarna under lång tid. Jag känner en stark koppling till det arbetet och hennes sätt att balansera mellan det personliga och det allmängiltiga.

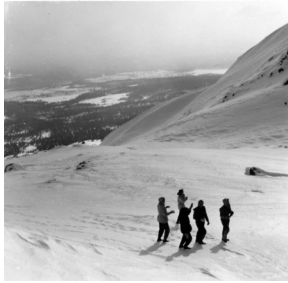
Francesca Woodman och Sofie Calle finns alltid med mig i bakvudet, två fotografer som använder sig själva och historier från sina liv i sina arbeten.

Arbetsprocess

Metod

Examensarbetet är ett bra tillfälle att samla ihop det man har lärt sig och fördjupa sitt uttryck, men jag ville inte att det skulle vara en period då jag bara jobbade som jag brukar göra. Det var viktigt att jag utsatte mig för något nytt, något som jag inte kände mig helt trygg i.

Jag har ofta en tydlig bild av vad jag vill göra när jag startar ett arbete. Det kan förstås ändå hända mycket under arbetets gång, men jag tror att jag kan missa mycket av det oförutsedda genom att jobba på det här sättet.

I det här arbetet ville jag utmana mig själv genom att ha en väldigt öppen process och att inte fatta beslut om slutresultatet i ett tidigt skede. Jag ville att det skulle kunna hända oväntade saker och att arbetet skulle ha utrymme att ta vändningar som jag inte hade planerat.

De frågeställningar som jag ville ta mig an låg ganska nära de frågor som jag har jobbat kring tidigare. Därför kändes det viktigt att ha en motpol till det välbekanta och trygga. Jag visste inte hur mitt arbete skulle gestaltas i slutändan och jag lät mig vara kvar i den ovissheten länge.

Vissa saker hade jag ändå bestämt när jag började. Jag visste att jag vill använda mig av fotografierna och att jag ville brodera. I mina senaste arbeten har jag testat olika sätt att brodera på och ville fortsätta utforska det ett tag till.

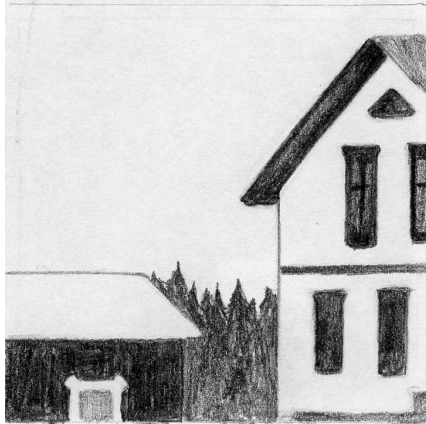
Teckningarna

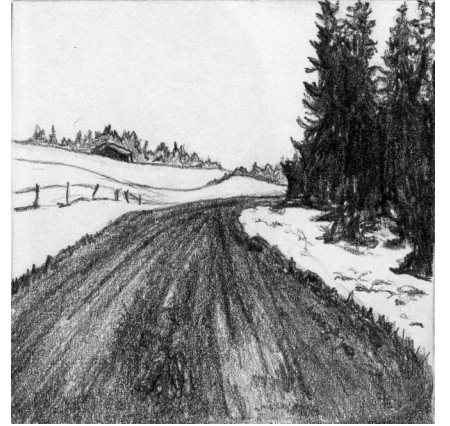
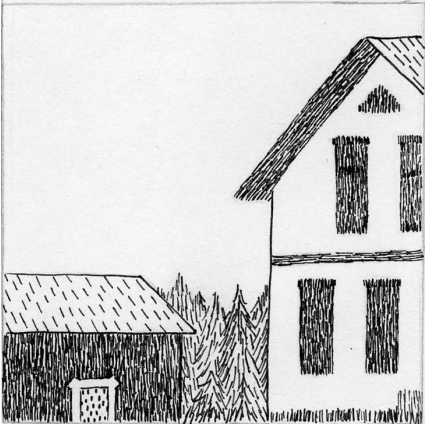
För att hitta ett sätt att närma mig motiven på fotografierna började jag teckna utifrån dem. Först skedde det lite planlöst och jag visste inte riktigt hur jag skulle närma mig tecknandet. Jag tecknar vanligtvis inte så mycket, även om jag skulle vilja. Det är något som bär emot, en tröskel som jag måste ta mig över varje gång jag startar. Jag ger upp för lätt, blir för otålig. Nu bestämde jag mig ändå för att jag skulle ge det en chans och verkligen göra tecknandet till en viktig del av mitt arbete. Det blev ett verktyg för att komma åt fotografierna och skapa en egen relation till dem.

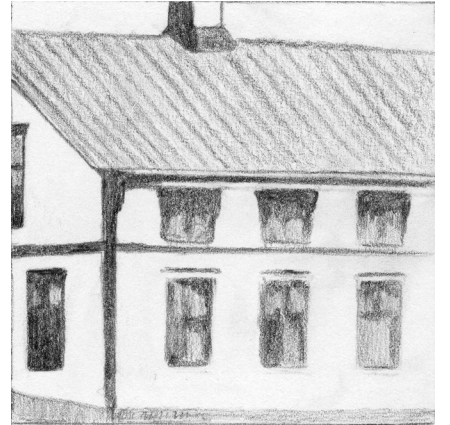
Jag insåg dock snart att jag behövde skapa begränsningar för mig själv, för att jag skulle kunna hitta ett sätt att ta mig an tecknandet. Jag bestämde mig för att göra utsnitt ur fotona, hitta detaljer som jag tyckte talade till mig på något vis och teckna utifrån dessa. Jag bestämde mig också för att dessa utsnitt skulle ha ett och samma format, 6x6 cm. Orsaken till att jag valde just detta format var att det är negativstorleken hos den typ av film som flera av fotografierna är tagna med. Först var jag inte medveten om detta när jag valde formatet, utan trodde att jag gjorde det på känsla, men snart insåg jag att den där "känslan" nog var grundad i timmar av stirrande på dessa fotografier.

Det kändes lättare när jag hade ett format att förhålla mig till, det blev hanterbart och överskådligt. Jag gjorde utsnitt och djupdök i det svartvitas olika nyanser.

Jag ville omvandla bilderna, göra dem till mina eller i alla fall till något annat än de ursprungligen var. Jag tecknade samma bild flera gånger, lät den förändras lite varje gång. I och med det skapade jag en egen upplevelse av motivet. Bilden laddades med mina erfarenheter. Jag upplevde att den tappade sin ursprungliga betydelse när jag skapade den gång på gång, vilket gav utrymme för att nya berättelser skulle kunna uppstå. Jag kände att jag började närma mig de frågeställningar som jag hade utgått från. De bilder som egentligen var så starkt förknippade med specifika personer och miljöer kunde kanske representera något annat, något som var mitt eget.

Broderierna

Med utgångspunkt i teckningarna började jag sedan brodera. Jag höll mig till samma format, 6x6 cm.

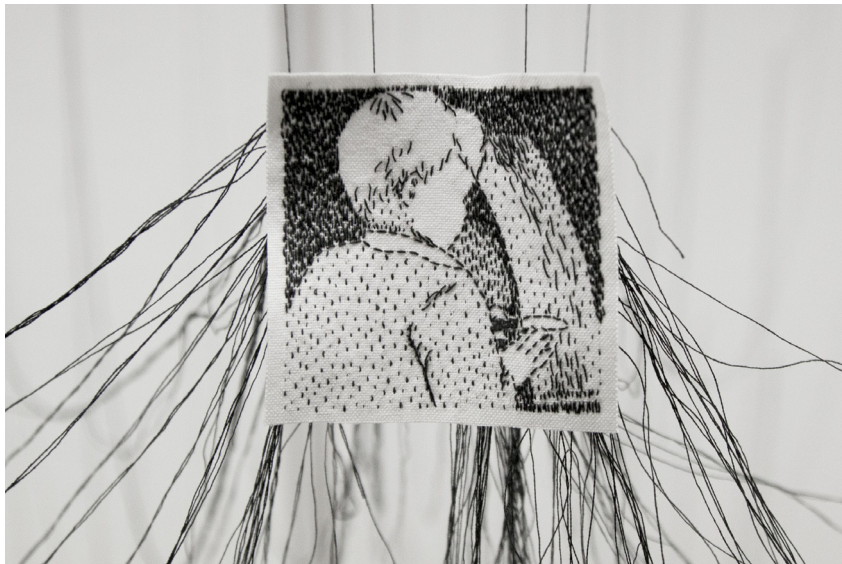
Den första bilden jag valde att brodera föreställde Kjell Espmark som barn. Jag hade tecknat utifrån ett fotografi som jag hade hittat i en mapp full med gamla bilder som jag hade lånat med mig hemifrån min far. I *Minnena ljuger* har Kjell beskrivit sin minnesbild av just detta foto, eller snarare sin upplevelse av den händelse det visar. Fotot finns även tryckt i boken. Jag läste boken innan jag hittade mappen med bilder. Fotografiet som hade kommit till mig på två olika vägar blev laddat med betydelse.

Jag valde att brodera ett utsnitt av bilden, som föreställer Kjell som slipar en kniv tillsammans med sin farfar, och jag lät långa trådar hänga kvar på baksidan. Jag ville testa om jag med hjälp av trådarna kunde skapa en rumslighet utifrån den lilla bilden.

När bilden var färdig hängde jag upp den och fäste upp trådarna på väggen. Ganska snart insåg jag att det inte var rätt väg att gå. Trådarna skapade visserligen en rumslighet, men jag kunde inte relatera uttrycket till de tankar som jag ville gestalta. Det kändes slutet, färdigt, låst. Jag tänkte dock att idén med trådar som kommer ut från bilden kunde vara en väg att gå, men att de inte skulle förekomma i så stor mängd som i detta första broderi.

Jag bestämde mig för att fortsätta brodera små bilder utifrån mina teckningar, men att inte lämna trådar på baksidan. Om jag senare skulle vilja ha trådar mellan mina bilder skulle jag addera dem i efterhand. Nu kändes det viktigast att jobba med bilderna och försöka förstå vad det var jag ville komma åt i dem.

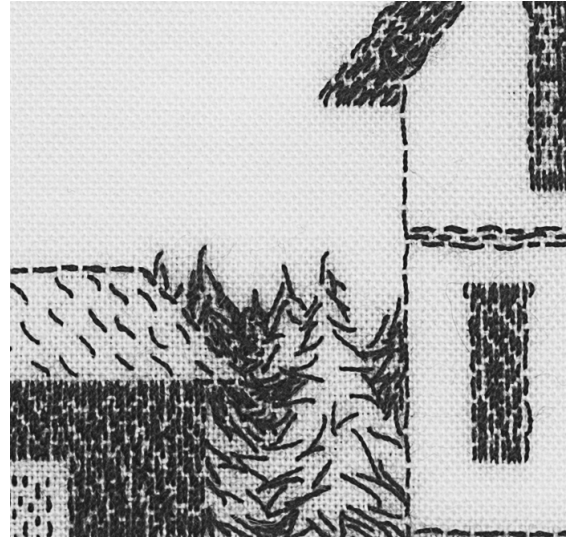
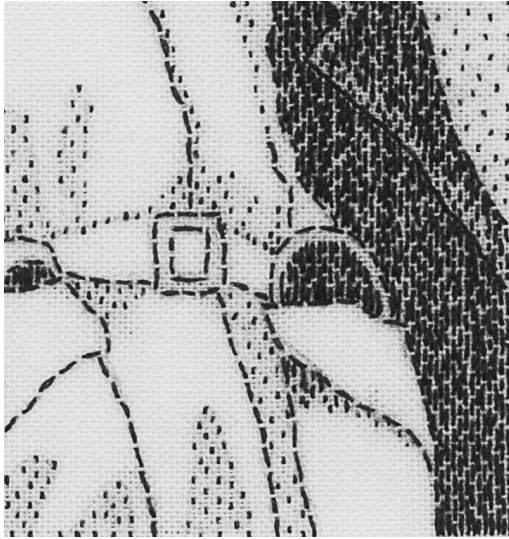

Jag valde att brodera i en teknik där jag byggde upp bilden av streck och punkter, med svart tråd på vitt tyg. Det var första gången jag använde denna teknik och jag lockades av utmaningen att med så begränsade medel försöka få fram olika nyanser i en gråskala.

Att arbeta i svartvitt faller sig naturligt för mig, trots att jag är väldigt förtjust i färg i andra sammanhang. Inför det här arbetet ifrågasatte jag ändå om jag borde använda svartvitt igen, eller om jag borde utveckla mitt bildberättande genom att ta in andra färger. Jag kände ändå tidigt att jag ville fortsätta att utforska det svartvita. Då jag hade min utgångspunkt i gamla fotografier, ofta svartvita, kändes det konstlat att försöka addera andra färger.

Jag valde den tekniken till broderiet av Kjell för att jag tyckte att den passade med min känsla för bilden. Det fotot hade kommit till mig från olika håll. Genom boken hade jag Kjells historia om det, men jag hade även skapat en egen berättelse utifrån bilden. Det kändes som att den var förtätad, laddad med mängder av historier. Jag ville använda en teknik som fyllde upp och var mycket på en liten yta.

Då var min tanke att jag skulle använda olika tekniker till de olika bilderna, beroende på vad de representerade. Men jag fastnade för den här tekniken, dess likhet med illustration som kopplade den till teckningarna, samt möjligheten att få fram gråskalor med enbart en färg. Jag kom att använda samma teknik till alla bilder, vilket jag i efterhand tror var bra för att skapa sammanhang. De olika bilderna avgjorde sedan förstås hur jag använde stygnen, vilka ytor som skulle fyllas och var det skulle finnas tomrum.

Valet av motiv skedde ganska intuitivt. Jag gjorde ett broderi och utifrån det valde jag motiv till nästa. På så vis byggde jag successivt en bildberättelse. Jag anade att det fanns ett sammanhang i bilderna, men då jag inte hade någon bild av hur slutresultatet skulle se ut förblev det bara en aning. Detta gjorde att jag hela tiden var nyfiken. Jag undrade själv vilken nästa bild skulle bli och vad den skulle tillföra helheten. Tidigt i arbetet med broderierna förstod jag att det var viktigt med mängd. Jag behövde ha ganska många broderier för att de tillsammans skulle kunna bilda en berättelse. Samlingen var också viktig i arbetet. Samlingen med foton som var utgångspunkten för arbetet, samlingen av teckningar.

I alla broderier som föreställer människor har jag valt att utelämnat personernas ansikten, eller bara delvis låta dem synas. Alla personer i bilderna har en relation till mig på något sätt. De är släktingar, nära och avlägsna, levande och döda. De är människor som har haft en indirekt påverkan på mitt liv, eller en väldigt direkt. Någon kanske är jag.

Jag ville hitta nya berättelser i bilderna, ladda dem med nya minnen och sammanhang. För att kunna göra det behövde jag befria bilderna från den starka kopplingen de hade till specifika personer. Att inte visa ansikten blev ett sätt för mig att kunna bygga egna historier kring de händelser som bilderna antyder.

Liksom när jag tecknade kände jag att bilderna fick nya innebörder när jag lät dem byggas med nål och tråd. Tiden som jag lade på varje bild blev viktig. Genom att teckna bilden hade jag skapat ett eget förhållande till den. När jag sydde blev min egen upplevelse av bilden starkare, dels för att jag bearbetade den i ytterligare ett steg, men framför allt för att jag umgicks med varje bild under så lång tid. Broderi är tidsödande i allmänhet och det teknik som jag hade valt i synnerhet. Jag hann uppleva och tänka mycket medan jag broderade.

Det fotografiska förlagan fick allt mindre betydelse. Nu var det de nya bilderna som var viktiga, och de historier som de hade att berätta. Jag började själv undra - vad är det som händer utanför bilden egentligen?

Rama in

Under hela tiden som jag arbetade med broderierna var jag osäker på hur jag skulle sammanföra dem i slutändan, hur de skulle presenteras.

Jag trodde länge att jag skulle skapa en rumslig installation med bilderna. Hur det skulle gå till var oklart, men redan i min projektbeskrivning nämnde jag att jag hade lust att arbeta rumsligt. Jag lät bilderna bli till utan att veta hur presentationen av dem skulle se ut i slutändan, men tanken på det där rumsliga fanns i bakhuvudet.

Det är kul när saker inte blir som man har trott.

Jag bestämde mig för att göra färdigt tio broderier och sedan börja laborera med dem för att hitta rätt sätt att presentera dem. Men jag fick inte fatt i det, det var något som saknades. Det var först under ett samtal med Birigitta Nordström som jag insåg vad det var bilderna behövde.

Jag hade trott att jag behövde tillföra något ytterligare. Att bilderna skulle vara nog i sig själva vågade jag inte ens tänka på före det där samtalet. Men det jag förstod då var att broderierna behövde luft och lugn för att komma till sin rätt. Det lilla formatet med alla detaljer krävde utrymme. Min rädsla för att inte göra tillräckligt mycket hade hindrat mig från att se det.

Jag behövde skapa egna rum åt broderierna och valde till slut att göra det genom att rama in dem.

Jag testade olika format och färger på ramar innan jag kom fram till att jag skulle ha kvadratiska, vita träramar. De ramar jag valde lämnar mycket utrymme utanför de broderade bilderna. Där hittade jag den tystnad jag letade efter.

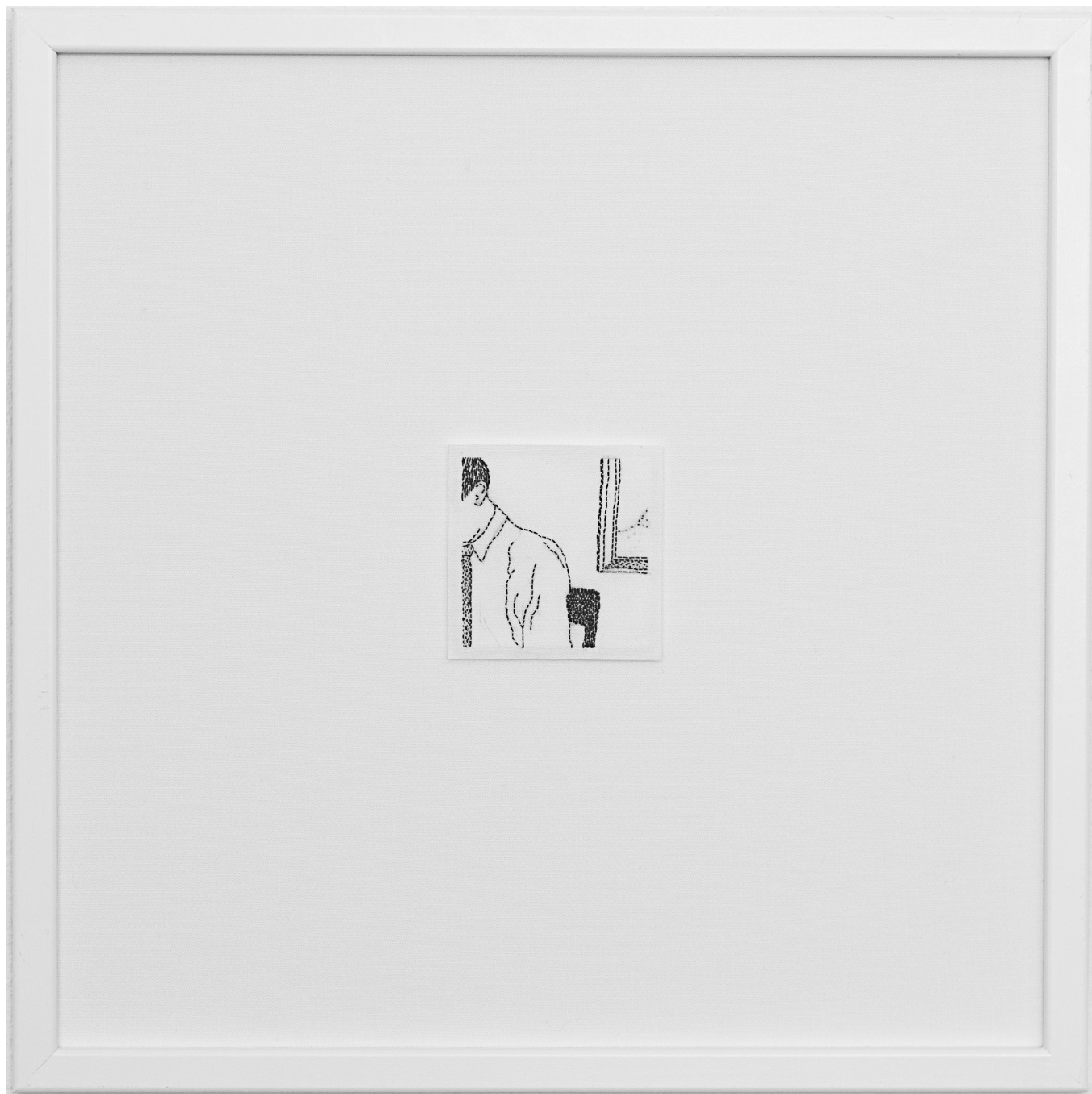
Jag ville ha broderierna monterade på en bakgrund av tyg och valde att använda samma bomullstyg som jag hade broderat på till bakgrunden. Jag testade även andra tyger och material, men kom fram till att detta stämde bäst med den känsla av lugn jag ville hitta.

Formatet på broderierna var viktigt. Det hade följt mig genom hela arbetet, från fotografierna, till teckningarna, till broderierna. För att framhäva formatet monterade jag broderierna med en liten distans från bakgrunden. De hade lösgjort sig från sin ursprungliga bakgrund. Det blev som en omvänd passepartout.

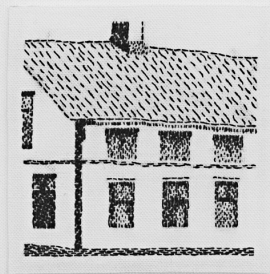
Även om jag egentligen trodde att det var en bra lösning att rama in broderierna, hade jag stora problem med ramarna. Det var någonting som tog emot väldigt mycket.

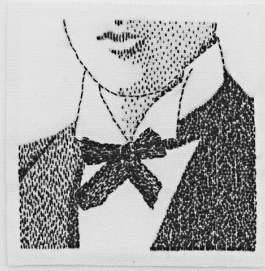
Det där motståndet tror jag dock inte berodde på att jag var fel ute i gestaltningen. Jag kände på mig att det handlade om något annat och kunde därför skjuta mina tvivel kring ramarna åt sidan och fortsätta på det spåret. Jag blev intresserad av att undersöka varför jag kände sådant motstånd mot att rama in. Vad händer om jag utsätter ett verk för något som jag är obekvämt med?

Ramar upphöjer och framhäver en bild. Kanske var det så enkelt att jag tvivlade så mycket på att broderierna hade tillräckligt mycket styrka för att kunna stå för sig själva. I och med ramarna skalade jag bort, skapade renhet. Stora ramar till små borderier, allt fokus på bilden. Det fanns inget att gömma sig bakom, utan jag var tvungen att stå för det jag hade gjort. Kanske var det där svårigheten låg.

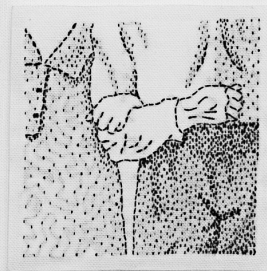

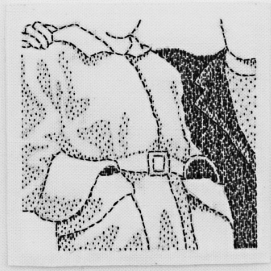

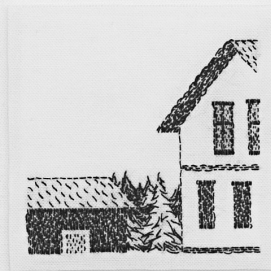

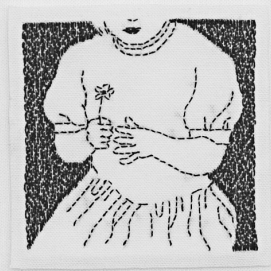

Reflektion

Att omvandla minnen

I det här arbetet tror jag att jag har försökt göra ungefär det som jag gjorde med fotografiet från min fars 60-årsdag, fast medvetet den här gången. Där skapade jag omedvetet ett minne utifrån ett fotografi av en händelse jag egentligen inte mindes. Här har jag försökt skapa nya historier utifrån bilder som representerar någon annans minnesbilder.

En av de frågor jag hade ställt mig var: *Var går gränsen mellan mina minnen och någon annans?* Jag har försökt skapa rum för mina minnen i någon annans minnen. Jag har försökt att bearbeta och omvandla bilderna tills de har frigjorts från sin ursprungliga historia.

De fotografier som jag har arbetat med representerar inte bara någon annans minnesbilder. De representerar också de historier som jag har fått berättade för mig genom mitt liv, de som handlar om min släkt. Myterna. De är alltså kopplade till min livshistoria. *Kan någon annans minnen bli så införlivade i min livshistoria att de bli mina?* Här har jag försökt att göra dem till mina genom att hitta egna ingångar i bilderna, och genom att skapa dem på nytt. Kanske har jag skapat nya myter.

Botten i mig, i andra

Mitt examensarbete är färdigt. Under examinationen pratade vi om att inramningen innebär en slutpunkt för gestaltungsprocessen.

Jag håller med om det, för mig känns det färdigt. Men Marcus sa efter examinationen att det är ju nu det börjar. Nu, när verket möter betraktarna, börjar det leva.

Jag hoppas alltid att mina verk ska ge utrymme för en betraktare att läsa in sina egna historier.

Jag vill ju arbeta med det personliga som utgångspunkt, men jag strävar efter att hitta en balans mellan det personliga och det allmängiltiga. Alla mänsklikor är unika, men vi har samtidigt så mycket gemensamt. Allt som jag känner har någon annan känt innan mig. Det är en trösterik tanke.

Jag vill försöka berätta om mina personliga erfarenheter på ett sätt som gör att andra mänsklikor kan se sig själva i det jag gör. Den finaste komplimang jag har fått för ett arbete var nog när en helt främmande person sa: "Jag känner igen mig."

Britt Ignell nämnde en rad ur en dikt av Gunnar Ekelöf under examinationen:

Det som är botten i dig är botten också i andra.

Jag tror på den ensamma människan
(G.Ekelöf)

*Jag tror på den ensamma människan
på henne som vandrar ensam
som inte hundlikt löper till sin vittring,
som inte varglikt flyr för människovittring:
På en gång människa och anti-människa.*

*Hur nå gemenskap?
Fly den övre och yttre vägen:
Det som är boskap i andra är boskap också i dig.
Gå den undre och inre vägen:
Det som är botten i dig är botten också i andra.
Svårt att vänja sig vid sig själv.
Svårt att vänja sig av med sig själv.*

*Den som gör det skall ändå aldrig bli övergiven.
Den som gör det skall ändå alltid förbli solidarisk.
Det opraktiska är det enda praktiska
i längden.*

Osäkerhet och förväntan

En av utmaningarna under den här perioden var att jag arbetade på ett annorlunda sätt än jag vanligtvis gör. Jag tillät mig själv att befinna mig i osäkerheten väldigt länge. Arbetet växte fram trevande och jag visste inte vad det skulle utmynna i.

Det var mycket skrämmande och mycket spännande att befinna mig i den här otryggheten. Att behålla öppenheten under processen gör att det finns utrymme för det oväntade. Jag hade vaga idéer om hur jag skulle presentera mina bilder, men det visade sig bli helt annorlunda än jag hade tänkt. Den överraskningen blev beviset på att jag hade gjort ett bra val när jag bestämde mig för att göra osäkerheten till en följeslagare. Det innebar att släppa kontrollen och låta arbetet ta de vägar det behövde. Att inte ha full kontroll gjorde att det ibland kändes som att arbetet tog form utanför mig, och att jag var verktyget som gjorde det möjligt. Jag var en iakttagare av berättelsen som sakta växte fram i broderierna. Jag undrade själv vad den skulle säga mig.

Jag hade ofta haft en känsla av att mitt arbete undflydde mig, att jag inte riktigt kunde greppa det. Det gjorde mig osäker och tvivlande, men också förväntansfull, för jag förstod att jag till slut skulle kunna hitta en massa saker i arbetet som jag inte sett från början. Det är som att jag hela tiden har anat att en berättelse håller på att ta form, men jag har inte vetat mer än någon annan vad den ska handla om. Lite som att lägga ett pussel utan att ha sett bilden på kartongens framsida. En bit fogas till en annan och snart börjar bilden anas.

Under den här perioden har jag känt väldigt mycket tvivel på mitt arbete, som nog har bottnat i att jag inte har vetat vart det har varit på väg. Stundtals tvivlade jag på att det skulle utmynna i något verk överhuvudtaget, men under detta kände jag ändå en tillförsikt till att jag skulle lyckas knyta ihop arbetet till slut. Osäkerheten, den jag valde, har varit nyttig för mig. Jag behövde testa det tillståndet och jag förstod att jag var så pass trygg i mitt konstnärskap att jag kunde göra det utan att tappa bort mig helt.

Att kunna byta fokus

Jag såg fram emot examensarbetet som en period där jag verkligen skulle få gå in i ett projekt och fokusera helt på det. Men saker blir ju sällan som man tänkt sig. Det har istället varit en period som har krävt att jag har haft delat fokus nästan hela tiden. Förutom examensarbetet har jag gjort två utsmyckningsuppdrag och en utställning under de här veckorna. Projekt som alla har känts väldigt viktiga och som jag gärna har velat göra. Jag har jobbat med flera verk parallellt, mejlat, gått på möten, skrivit texter och organiserat som aldrig förr. Jag har varit frustrerad, stressad, sjuk av nervositet, känt mig splittrad, glad, ledsen, bra, dålig, förväntansfull, uppgiven.

Många gånger har jag ju fått höra av lärare och andra yrkesverksamma konstnärer att man som konstnär måste klara av att göra allt på en gång, att det är en lyx att gå i skolan där man kan fokusera helt på sitt konstnärsskap. Under den här perioden har jag tydligare än någonsin förr fått känna på det. Jag tycker ofta att det är väldigt jobbigt att behöva dela mitt fokus mellan många saker. Jag vill helst kunna gå in helt i en sak i taget och kan bli väldigt störd och frustrerad om jag blir avbruten. Jag tror dock att det går att öva upp sin förmåga att hantera många saker på en gång. Även om det har varit jobbigt ibland så är jag glad att jag har haft så mycket på gång under den här tiden. Jag tror att de olika projekten har berikat varandra, och jag har lärt mig väldigt mycket.

Det har även varit en stor bredd på de konstverk som jag har gjort. I examensarbetet har jag gått in i detaljerna, det lilla formatet och de små, fina stygnen. Det har varit delikat och tidsödande. De utsmykningsuppdrag jag har gjort har handlat om att skapa förändring i rum på kort tid, vilket har krävt att jag har arbetat stort och snabbt. Stora gester, stora stygn, mycket material. Jag har pendlat mellan det som ryms i handen och det som fyller upp ett helt rum. Kanske skulle mitt examensarbete ha sett annorlunda ut om jag inte hade haft de andra projekten parallellt. Kanske de stora rumsliga arbetena har gjort att jag har kunnat gå in ännu djupare i det lilla formatet. Jag vet i alla fall att det har varit skönt att ibland få gå ifrån de millimeterstora stygnen till ett arbete som jag har kunnat ta in med hela kroppen.

Resultat

Mitt examensarbete resulterade i ett verk som jag kallar *Bortom minnena*.

Verket består av åtta broderier i vita träramar. De är monterade på en botten av samma tyg som de är sydda på och med en liten distans från bakgrunden.

Hittills har jag visat bilderna hängandes efter varandra på en rad. Jag tror att det är så jag helst vill visa dem, men det går att labbera med. Jag har inte bestämt en särskild ordning som bilderna ska hängas i, utan det kan jag förändra från gång till gång. Ordningen kan nog påverka hur en betraktare läser bilderna och jag kan förändra deras inbördes förhållande beroende på hur jag väljer att hänga dem.

Jag har svårt att säga om jag är nöjd med verket eller inte. Däremot är jag nöjd med min arbetsprocess. Jag har gett mig själv utmaningar och vågat ta risker. Verket är fortfarande laddat med mycket tvivel, men också med nyfikenhet och överraskningar.

Källförteckning

Litteratur

Espmark, Kjell (2010) *Minnena ljuger*. Stockholm : Norstedt

Calle, Sofie (2010) *Sofie Calle : true stories : Hasselblad award 2010*. Hasselblad Foundation : Göteborg ; Steidl : Göttingen

Miesenberger, Maria (2011) *Sverige/Schweden*. Steidl : Göttingen

Ekelöf, Gunnar (1961) *Färjesång*. Stockholm : Bonnier

Övrigt

Filosofiska rummet - Minnets funktion, 30 oktober 2011,
Sveriges radio P1

Tack till

Kjell Espmark, för det samtal du inte vet att vi har fört.

Annika, för handledningen. Du är så långt ifrån "handledaren från hell" man kan komma.

Birgitta, för att du hjälpte mig att komma vidare.

Klassen!

Marcus, för allt.